

Dijital Etik ve Eğitim Zorlukları

Aysun DOĞUTAŞ*

*Pamukkale Üniversitesi,
Eğitim Bilimleri Bölümü,
adoğutas@pau.edu.tr

 <https://orcid.org/0000-0002-2928-5156>

Anahtar Sözcükler
Dijital Etik, Dijital Çağ,
İnternet, Eğitim .

Key Words
Digital Ethic, Digital Age,
İnternet, Education.

Atıf/Citation
Doğutaş, A. (2022). Dijital
Etik ve Eğitim Zorlukla-
rı. ISophos: Uluslararası
Bilişim, Teknoloji ve Felsefe
Dergisi, Cilt 5, Sayı 9, ss:
33-42.

Özet

Dijital etik, dijital Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (ICT) genel olarak toplumlar ve çevre üzerindeki etkileri üzerine odaklanır. Daha dar anlamda dijital medya etiği, cep telefonu ve navigasyon sistemleri gibi ağ iletişimini ilgilendiren etik sorunlar üzerinde durmaktadır. Mahremiyet, aşırı bilgi yüklenmesi, internet erişiminde uçurum, denetleme ve robot bilimi gibi dijital etik sorunlar özellikle kültürlerarası bakış açısıyla günümüzde oldukça yaygın tartışılmaktadır. Dijital etiğin dijital çağın zorluklarını ortaya koyma konusunda katkı sağladığı söylenebilir. Dijital çağda ortaya çıkan sorunlarından bir tanesi eğitimidir. Dijital kültürle büyüyen eğitim sorunları herhangi bir beceri veya teknolojik yeterlilik değil fakat katılım ve etiktir. Bu yüzden dijital eğitim, yeterlilikler ve kapasitelerin müfredat tanımlamalarını genişletme konusundaki mevcut girişimlerin ötesine geçecektir. Dijital çocukluğun etrafında yoğunlaşan yaygın ahlaki paniğe karşılık abartılmış çocuk koruma ve denetleme için hemen hemen sürekli bir kamunun dikkatini çekme mevcuttur. Dijital gençliğin karşı karşıya kaldığı günlük meseleler etik sorunlarıdır. Günümüz gençliği ve çocukları günlük yaşantıları içindeki internetteki doğruyu veya yanlış, gerçeği ve gerçek dışını nasıl ayırt edebilecekler? İnternetteki hareketlerinin ve başkalarıyla olan etkileşimlerinin gerçek sonuçlarını nasıl sezecekler ve onlarla nasıl yaşayacaklar? Özel yaşantıları ve umumi paylaşımları arasındaki karmaşıklıklar arasında nasıl geçiş yapacaklar? Ve ebeveynine ait, kurumsal ve hükümet denetimleriyle nasıl başa çıkacaklar? Son olarak internetin kamusal, politik, kültürel ve ekonomik alanlarında arkadaş, meslektaş, akraba, işçi, tüketici ve vatandaş olarak nasıl bağlantı kuracak ve katılacaklar? Bu sorular bu çalışmada ele alınacaktır.

Abstract

Digital Ethics and Educational Challenges

Digital ethics deals with the impact of digital Information and Communication Technologies (ICT) on societies and the environment at large. In a narrower sense digital media ethics addresses ethical questions dealing with the internet and internetnetworked information and communication media such as mobile phones and navigation services. Digital ethical issues such as privacy, information overload, internet addiction, digital divide, surveillance and robotics are

discussed in detail today particularly from an intercultural perspective. It can be said that digital ethics contributes to address the challenges of the digital age. Education is one of the challenges addressed in the digital age. The educational challenge raised by digital culture is not one of skill or technological competence, but one of participation and ethics. Accordingly, digital education would move far beyond the current attempts to expand curriculum definitions of competences and capacities. There are now almost continuous public calls for heightened child protection and surveillance in response to widespread moral panic around digital childhood. The everyday issues faced by digital youth revolve around ethical matters. How do today's young people and children deal with right and wrong, truth and falsehood, representation and misrepresentation in their everyday lives online? How do they anticipate and live with and around the real consequences of their online actions and interactions with others? How do they navigate the complexities of their public exchanges and their private lives, and how do they engage with parental, corporate, and government surveillance? Finally, how can they engage and participate as citizens, consumers and workers, friends, colleagues, and kin in the public and political, cultural and economic spheres of the internet? These questions will be examined in this paper.

1. Giriş

Mesaj toplumunda yaşıyoruz. İnternet yerel ve küresel iletişimin temel altyapısı haline gelmiştir. Hemen hemen bütün toplumlarda bireyler interneti günlük yaşantılarında çok sık kullanmaktadırlar ki artık internete erişimi olmayan biri kalmamıştır, diyebiliriz. Dijital çağda yaşadığımızı söylemek hiç de yanlış olmaz. Bu durumda diğer özgürlükler gibi erişim özgürlüğü de asli bir etik prensip olarak ele alınmalıdır. Ücretsiz ve kolay internet erişimi demokrasi ve barışı teşvik edebileceği gibi aynı zamanda manipülasyon ve güç kontrolü olarak da kullanılabilir. Bunun yanı sıra dijital çağda mahremiyet, aşırı bilgi yüklenmesi, internet erişiminde uçurum, denetleme ve robot bilimi gibi dijital etik sorunlar özellikle kültürlerarası bakış açısıyla günümüzde tartışılmaktadır (Ess, 2009; Himma ve Tanavi, 2008).

Bu dijital çağda ifadeler, görüntüler, sesler, intikam ve aşk davranışları, savaş ve barış, zorbalık ve flört, doğru ve yalan, şiddet ve önemseme, zulüm ve özgürlük hepsi de internette. Bedenleşmiş etkinlik, fiziksel oyun, çevrim içi mesajlaşma ve oyunların zorladığı yüz yüze olan sözel etkileşim çevrim içi istismara, zorbalığa, gerçek ve sembolik şiddete, kurumsal ve devlet denetimine ve veri madenciliğine dönüşmektedir. Hatta cinsel ve ticari sömürünün çocukların ve gençlerin şiddete, pornografiye, ideolojik beyin yıkamaya ve suç dayalı davranışlara sebep olmaktadır. Bunların hepsine çocuklarımız ve gençlerimiz maruz olmaktadır. Bu da dijital etik endişesini ortaya çıkarmaktadır. Dijital etğin dijital çağın zorluklarını ortaya koyma konusunda katkı sağladığı söylenebilir.

Dijital çağ ve zorlukları ile karşı karşıya kalan gençlik ne yapacak? Dijital çağda günümüz gençliği ve çocukları günlük yaşantıları içindeki internetteki doğruyu veya yanlış, gerçeği ve gerçek dışıyı, doğru temsili ve yanlış temsili nasıl ayırt edebilecekler? İnternetteki hareketlerinin ve başkalarıyla olan etkileşimlerinin gerçek sonuçlarını nasıl sezecekler ve onlarla nasıl yaşayacaklar? Özel yaşantıları ve umumi paylaşımları arasındaki karmaşıklıklar arasında nasıl geçiş yapacaklar? Ebeveynlere ait, kurumsal ve hükümet denetimleriyle nasıl başa çıkacaklar? Son olarak internetin kamusal, politik, kültürel ve ekonomik alanlarında arkadaş, meslektaş, akraba, işçi, tüketici ve vatandaş olarak nasıl bağlantı kuracak ve katılacaklar?

2. Yöntem ve Teknik

Yukarıda bahsedilen soruları analiz etmek için bu çalışmada nitel yöntemlerden biri olan doküman analizi tekniği kullanılacaktır. Doküman analizi, yazılı belgelerin içeriğini sistematik olarak analiz etmek için kullanılan bir nitel araştırma yöntemidir (Wach ve Ward, 2013). Doküman analizi, basılı ve elektronik materyaller olmak üzere tüm belgeleri

incelemek ve değerlendirmek için kullanılan sistemli bir yöntemdir. Nitel araştırmada kullanılan diğer yöntemler gibi doküman analizi de anlam çıkarmak, ilgili konu hakkında bir anlayış oluşturmak, ampirik bilgi geliştirmek için verilerin incelenmesini ve yorumlanmasını gerektirmektedir (Corbin & Strauss, 2008). Bu konu ile ilgili daha detaylı bilgiye ulaşabilmek için daha önce yapılmış çalışmalar incelenecektir. Öncelikle dijital etik kavramı tanımlanacaktır. Daha sonra dijital etik ve eğitim arasındaki ilişki ve dijital etiğin eğitim üzerindeki etkileri tartışılacaktır.

3. Kuramsal Çerçeve

3.1. Dijital Etik

Etik kurumlarda, toplumlarda ve kültürlerde alışveriş, medeniyet, günlük yaşantımızı ve etkileşimlerimizi yönlendiren prosedürler, normlar ve kodları ifade etmektedir (Dewey, 2008). Dijital etik, dijital Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin (ICT) genel olarak toplumlar ve çevre üzerindeki etkileri üzerine odaklanır. Dijital medya etiği, cep telefonu ve navigasyon sistemleri gibi ağ ve ağlararası iletişim ve bilgi medyasını ilgilendiren etik sorunlar üzerinde durmaktadır. Dijital medya etiği sadece internete erişimle ilgili teknik bir problem değildir. Bunların yanı sıra kültürel sömürü, homojenleştirme, kolonileştirme ve ayrımcılık gibi tehlikelerden kaçınarak etkileşimsel dijital medyayı daha iyi nasıl kullanacaklarını düzenlemeleri meselesi göz önünde bulundurulmalıdır (Ong ve Collier, 2005). Sadece evrensel haklar ve prensipler değil, aynı zamanda teorik temeller ve pratik uygulamaların çeşitli şekillerine yönlendiren tarihi ve coğrafi tekillikler gibi kültürel farklılıklar gibi etik denetlemelerin hedefleri vardır. Etiğin bu alanı günümüzde kültürlerarası bilgi etiği diye adlandırılmaktadır (Capurro, 2008; Hongladarom ve Ess, 2007; Capurro, 2006). Toplumlar gibi bireylerde ihtiyaçlarına, ilgilerine ve kültürel geçmişlerine göre geleneksel ve dijital medya içerisinde farklı türlerde toplulukların olabileceğinin farkında olmalılar (Ong and Collier 2005).

3.2. Dijital Çocukluk ve Gençlik

Dijital ortamlardaki etkileşim ve eylemlerin kuralcı prensipleri olan dijital etik, çocukların internette ve çevrim içi durumlarda neleri yapamayacakları konusunda bir yasaklar listesi olarak görülemez. Evinde her an internet erişimi olan gençler ve çocuklar için bilgi, öğrenme, sosyal katılım, iş, eğlence, arkadaşlarıyla ve diğer kişilerle günlük sosyal etkileşimlerinin hepsi çevrim içi hale gelmiştir. Dijital çocukluk odağına yoğunlaşan ahlaki paniğe karşı abartılmış çocuk koruma ve denetleme için sürekli olarak kamunun dikkati çekilmektedir (Havey ve Puccio, 2016). Dijital gençliğin karşı karşıya kaldığı günlük meselelerin her biri etik sorunlardır.

Günümüz gençlerine sorduğumuzda internette sosyalleştiklerini söylemektedirler. Bunu ya tweet atarak ya da tweeti beğenerek, çevrim içi yayın yaparak, paylaşarak veya beğenerek fark etmeden yapar ve bunu sosyal eylem olarak adlandırır. Ancak biz buna dijital eylem diyoruz (Wilden, 1972). Çocuk, genç, öğrenci, normal bir vatandaş veya yetişkin hiç fark etmez. Dijital eylemler günlük hayattaki konuşma, yazışma ve diğer şekillerdeki etkileşimleri ile yaptıkları eylemleri kendi davranışlarının sınırlarını aşan sonuçlar veya farklı yüksek çıkarlar taşıyabilirler. Gerçek hayatta bu dijital eylemler, drone saldırısı başlatabilir, silah yapımının karışık teknik bilgilerini aktarabilir, sadece oyun için kullanan birşey milyonlarca kişiyi utandırabilir veya aşağılayabilir.

3.3. Dijital Etik ve Eğitim

Dijital çağda ortaya çıkan sorunlarından bir tanesi eğitimidir. Dijital kültürle büyüyen eğitim sorunları herhangi bir beceri veya teknolojik yeterlilik değil, katılım ve etikdir. Bu yüzden dijital eğitim, yeterlilikler ve kapasitelerin müfredat tanımlamalarını genişletme konusundaki mevcut girişimlerin ötesine geçecektir. Bu teknolojik olarak tamamen ele geçirilmiş toplumlar ve ekonomilerde daha adil ve sürdürülebilir bir

hayat yaşayabilmek ve insan olabilmek olan etik yani dijital etik okullar için en önemli bir müfredat sorunudur.

Bu çağın öğretmenlerinin, bakıcılarının, ebeveynlerin ve toplum liderlerinin günümüz dünyasında toplumlar ve kültürler yani insan varlığı için etik ölçütlerini belirlemeye gitmeden sadece yeni dijital genç kültürün varlığını kabul etmek mevcut kültürel, jeopolitik ve ekonomik durumlara cevap olarak eğitim, felsefi ve politik olarak yeterli değildir. Her şeyin bir arada olduğu bu çağda etik meseleleri düşünmek pedagojik olarak bir sorumluluktur. Bu dijital çağı biz çeşitlilik içinde birlikte yaşamayı, karşılıklı saygıyı ve farklılıkları öğrenmek için nasıl kullanabiliriz. Bunu yaparken karmaşık sosyal, ekonomik ve çevresel meselelere değinirken kucak açıcı bir yapı oluşturmalı ve adaletli ve yaşanabilir toplumlar oluşturabilmeliyiz. Bu asıl çağımız gençliğinin ve onların öğretmenlerinin karşılaştığı en önemli eğitim problemlerinden bir tanesidir.

Bir çok okul sistemi basılı ders kitapları yerine dijital çağa geçilmiş olmasını hala kabullenemiyor ve bir şok yaşıyorlar. Genellikle okullar çocukların çevrimiçi iletişimlerinde ve alışverişlerinde neleri yapıp neleri yapamayacağı konusunda yama şeklinde kurallar koyarak tepki vermişlerdir. Aynı zamanda okullar teçhizat kısıtlaması, tescil engellemeleri, denetleme sistemleri, özel ve fikri mülkiyet kuralları ve okul bazlı kodlar ve sınıf kuralları gibi birçok kısıtlama kullanmaktadır. Bunlara alternatif olarak yapılabilecek en güzel şey medyada insan etiğinin tanımını yapmaktır. Yani bütün insan ilişkilerinde sosyal adaleti korumak için gerekli genel prensipleri belirlemek önemlidir. Dijital iletişimin sonuçları, etkinlikleri, içerikleri şekillerinin sorgulanarak okulun gerçek amacının tekrar gözden geçirilmesi gerekmektedir. Müfredat gelişimsel ve sistematik olarak günlük eylemlere ve onların sonuçlarına bağlı olarak mevcut meselelerle eşleştirilmelidir. Bunlar içinde kurum ve devlet denetimi, mahremiyet, şeffaflık, politik ve ekonomik kontrol de ele alınmalıdır. Bu da müfredata dijital etik kavramını ekleyerek mümkün olabilir.

Teknolojiye doymuş toplumlarda ve ekonomilerde insan olmanın ne olduğu ve nasıl adaletli ve sürdürülebilir bir hayat yaşayabileceğimizi açıklayan etik bir nevi dijital etik okul için en önemli müfredat meselesidir. Bu kuşaksal ve pedagojik bir sorumluluktur. Şu an bizler, tarihsel olarak koloni şeklinde yaşamış, göçmen toplulukların yeni yerleşim yerleri aradığı, geleneksel, modern ve postmodern hayat tarzlarının bir arada olduğu kültürlerle karşılaşyoruz. Bu da kullanmış olduğumuz teknolojinin niçin yeni eşitsizlikler ve şiddet türlerini ortaya çıkardığını anlamamızı sağlar. Bu durumda araştırmacılardan, akademisyenlerden ve eğitimcilerden sadece yerel toplulukların, yaratıcılığın ve farklı seslerin tanımlarından fazlasını beklemektedir.

İletişim medyasıyla ilgili olarak insan etiği tanımının yapılması bir alternatiftir. Bütün insan iletişim türlerine bağlı olarak temel sosyal adaletin prensiplerine dayalı kritik okuryazarlık ortaya çıkmaktadır. Konuşma, dinleme, dijital okuma ve yazma, görselleştirme gibi günlük müfredat uygulamalarının dışında sınıf etkinlikleri, dijital etkileşimin insan eylemlerinin gerçek sonuçları üzerinde analiz, üzerinde durma ve bununla ilgili ihtimamlı tartışmaları içermeye odaklanabilir. Ayrıca etkinlikler dijital iletişimin ideolojik, bilimsel ve kültürel kodlarının ne olduğu, gerçek savlar ve anlamları ve toplum bazlı kültürel ve sosyal eylemlerin günlük ihtimalleri üzerinde odaklanabilir. Burada gerekli olan şey dijital iletişimin şekilleri, konuları, uygulamaları ve sonuçlarının sorgulandığı bir müfredatla okulun gerçek amacı tekrar tasarlanmalıdır. Müfredat gelişimsel ve sistematik olarak günlük eylemler ve onların sonuçlarına bağlı, şirket ve devlet denetimi, mahremiyet ve şeffaflık ve politik ve ekonomik kontrol gibi günlük meselelerle ilişkili olmalıdır.

Kısacası, müfredata yani öğretme ve öğrenme sürecinde dijital etik konusunu dahil etmeliyiz. Dijital etiği öğretme ve öğrenme için ve buna bağlı bir müfredat oluşturabilmek için Luke (2018) tarafından 3 temel sav ortaya atılmıştır. Bu çalışmada, bu 3 temel sav öğrenme ve öğretme alanında dijital etikle ilgili nasıl bir müfredat oluşturulabilir bunun üzerinde durmaktadır.

3.4. Üç Temel Sav

Luke (2018) tarihinde öğretme ve öğrenme sürecinde geleneksel okul sistemi veya müfredatı yerine yeni bir müfredat geliştirilmemiz gerektiğini öne sürmüştür. Aşağıda bu üç sav detaylı bir şekilde anlatılacaktır.

3.4.1. Birinci Sav

İlk sav dijital etiğin analitik olarak birbirinden farklı ancak pratik olarak birbiriyle iç içe olan 2 boyutta ele alınmasıdır. Eğitim, ideoloji ile ilgili temel klasik sorularla sosyal eylem ve ilişkilerle ilgili soruları birbirine bağlamalıdır. Öğrencilerin dijital hayatları ile ilgili eğitimcilerin ana meselesi, öğrenenlerin çevrim içi girmek zorunda oldukları yerlerdeki ideolojiler, inanışlar ve değerler gibi düşünsel ve anlamsal şeylerle uyumlu olmasıdır. Bu gerçek, gerçeklik, doğrulama ve inanç gibi çevrimiçi sunulan bilginin sonuçlarıyla ilgili ana sorular ortaya çıkarır.

Guardian dergisinin eski editörlerinden birinin son yazılarından birinde bunu şu şekilde açıklamıştır: Gutenberg'ten 500 yıl sonra bilginin sunulduğu egemen formu yazılı kağıtlardaki ki bilgi belirli kalıplarla sunulurdu böylece okuyucularda istikrarlı ve düzenli gerçeklere inanmaya teşvik edilirdi. Şimdi ise karşıt güçler arasındaki kafa karıştırıcı çatışmalar arasında kalmış durumdayız: doğru ve yanlış, gerçek ve söylenti, nezaket ve gaddarlık arasında, hatta birkaç ve çok, ilişkili ve yabancılaşmış arasında, internetin açık platformları ve kapalı kutu olan Facebook ve diğer sosyal medya ağları arasında, bilgilendirilmiş halk ve yanlış yönlendirilmiş kalabalıklar arasında. Bu mücadelelerin ortak noktası ve bu meselenin çözümünün önemli bir mesele yapan gerçeğin statüsünün zamanla azalmasıyla ilgilidir (Viner, 2016).

Böylece, eşzamanlı ve eşdeğer etik mesele çevrim içi hayatın etkileşimsel faydaları ile ilgilidir. Eğitimcilerin ve halkın bahsedilen endişelerine cevap olarak dijital etik, arkadaşlarımız ve diğerleriyle olan günlük sosyal ilişkilerimizde temel bir yön olan sosyal medya kullanımı üzerine odaklanmamız gerekmektedir. Öyleyse etikten konuşurken bahsedilen şey eşzamanlı olarak hem çevrimiçi temsillerin düşünsel konuları ve insanlar arasındaki sosyal ve etkileşimsel ilişkilerin değişiminden bahsetmekteyiz. Yani ilk temel sav ideoloji ve sosyal ilişkilerdir. Dijital etik, kişinin çevrimiçi ürettiği ve eriştiği değerler, inançlar, düşünceler, imajlar, anlatılar ve gerçekler gibi ideolojik konularla ilgili sorular ve bireysel ve kolektif davranışların özellikle etkileşimsel ve maddi sonuçları gibi çevrimiçi yaşanmış ve tecrübe edilmiş sosyal ilişkilerle ilgili sorulara değinmelidir. Düşünsel konular ve etkileşimsel ilişkisel protokoller ve sonuçları analitik olarak birbirinden farklı olarak görünse de uygulamada her zaman iç içedir. İnsanın kararlarının ve amaçlarının ne kadar bilinçli, bilinçsiz veya içine kapanık, açık, örtük veya imalı olduğu önemli değildir. Asıl olan bizim söylediğimiz, yazdığımız, konuştuğumuz, ima ettiğimiz, nasıl konuştuğumuz, yazdığımız, mimiklerimiz, işaretlerimiz ve kime söylediğimiz etik eylemlerdir.

Eğitim açısından baktığımızda dijital etik tanımı hem bilginin düşünsel boyutu (tematik, artistic veya bilimsel olarak anlamlandırılması) olarak "sınıflanması" ve sosyal ilişkiler ve eylemler yoluyla bilginin "çerçeveselenmesi" dir (Bernstein, 1990). Bu yüzden okullar dijital etiğin bu iç içe olan iki boyutunu tanıtmak zorundadır.

i. Dijital eylemlerin ve değişimlerin gerçek ve potansiyel insan değerlendirmeleri ve öngörülleri, kültürel, sosyal ve ekonomik, bedensel ve çevresel çıktıları ve sonuçlarına olanak veren eylemsel etiğin öğretimi ve öğrenilmesi,

ii. Formları, çeşitleri, konuları, kaynakları, ilgileri ve suskunlukları ile karşılaştırıldığında gerçek iddiaları tartma, yargılama ve eleştirel analizini yapmayı olanak sağlayan eleştirel okuryazarlığın öğretimi ve öğrenimidir.

3.4.2. İkinci Sav

İkinci sav iletişimlerin politik ekonomisi üzerine odaklanmaktadır (Graham ve Luke, 2013). Bunlar; devlet kısıtlamaları, devlet kontrolü, iletişimin farklı türlerine sahip şirketlerin ekonomik ve ideolojik etkileridir. Buna örnek olacak bir çalışma Stuart Hall (1974) tarafından yayın araçları üzerine yapılan çalışmadır. Yapılan çalışmalarda genellikle medya metinlerinin seyirciler tarafından nasıl algılandığı ve karşılandığı şifre çözme ve bunların nasıl ideolojik mesaj sistemleri ile dışa vurulduğu şifreleme üzerinde durulmuştur.

Tabiki dijital değişimler, Hall ve arkadaşları tarafından yayın araçları ile ilgili yaptığı çalışmaların daha çok etkileşim, hız, ölçü ve amaç gibi tümüyle farklı açılardan işlemektedir. Dijital araçların radio, televizyon ve sinema ile üretim ve tüketim arasındaki monolojik ve doğrusal ilişkiyi değiştirme konusunda devrimsel etkileri vardır. Aslında ağ ve stüdyo bazlı yayın araçları çağında ne kadar zor da olsa sosyal medya, yeni toplum, temsilci ve demokratikleşmeye olanak sağlar (Jenkins ve diğerleri, 2016). Asıl Hall ve diğer çalışmalarda da olduğu gibi güçlü ve önemli olan nokta ekranın ve görsellerin üretimi ve algılanması çalışmalarındaki ideolojik çıkardır. Her ne kadar bir yerel toplumun kendisine ait gibi görünse de aslında politik, ekonomik ve kültürel kısıtlamalar tarafından üstlenilmiş ve ideolojik kaynaklara bağlı ve eğimli şekilde aracılık etmektedir. Yapısal Teknik özellikler dışında sağlayıcılar tarihsel ve kültürel ürünlerdir. Dijital içerik zorlukları karşımıza çıkmaya başladığında okullarda eğilim temel olarak öğrenci ve öğretmen cevapları, medya metinlerinin kullanımı (okuyucu tepkileri ve izleyici modelleri yoluyla) ve (anlama modelleri, okur yazarlık ve bir bakıma ideolojik eleştiri yoluyla) anlamsal içeriklere odaklanmalıdır lakin daha az açık bir ifadeyle okullar ideolojik içerikler arasındaki ilişkilere, kurumsal güç ve kontrol ilişkileri ve bilgi üslubunun kurumsal sahipliği gibi konulara odaklanmıştır. Bu karşılaştırmayı bir düşünün. Bu basın veya ulaşım altyapısına kimin sahip olduğu, bu yapıların sahiplerinin kimin çıkarına çalıştığı, bu yapılardan kimlerin faydalandığı ve bu politik ekonomik kurulumların kimler tarafından sömürüldüğü ile ilgili hiç bir şekilde sorgulamadan gazetenin nasıl okunması gerektiği veya tren yollarının nasıl kullanılacağını öğretmeye benzer.

Innis (1949) imparatorluk ve iletişimler arasındaki ilişkiyi tartışmıştır. Bu konuda tüm ortaya çıkan iletişim medyası ve ulaşım sistemleri etkili bir şekilde insan/makine, politik ekonomik ve coğrafi ekosistem ilişkilerini de etkilemiştir diye iddia etmektedir. Bu temel ekonomik kural, Innis tarafından belgelenen sömürge ticaretinden egemen ulaşım altyapısına (mesela trenyolları, çelik, benzin ve otomobil endüstrisi); medya imparatorluklarının ortaya çıkışına (telefon, kablosuz, gazete ve televizyon ağları); günümüz durumuna ki burada dijital donanım/yazılım/ bilgi şirketleri (Apple, Facebook, Google, Alphabet, Oracle, Tesla ve Samsung gibi) tarafından hükmeden dünya ekonomisine, askeri ve gelişmiş teknolojik donanım üreticilerine (Boeing, Airbus gibi) doğru yönelmiştir.

Sonuç olarak ikinci temel sav iletişimin politik ekonomisi üzerinde odaklanmaktadır. Dijital kültürde politika ve ekonomi her zaman kişiseldir. Her kişisel dijital eylem muhakkak daha karmaşık ve genellikle görünmeyen bir ekonomik alışverişle ilintilidir. Burada eğitim açısından çıkarılması gereken ders şudur: Kullandığımız medya tarafsız veya yararlı değildir fakat kendi kurumsal çıkarları için sahiplenilmiş, şekillenmiş, ve etkinleştirilmiş, kontrol altına alınmış, istifade edilmiş ve idare edilmiştir (Pasquale, 2015). Sosyal bilimciler, çevre bilimci ve toplum aktivistleri olarak bu çıkarlar artarak dikkat çekmektedir ki şu ana kadar sınırlı gezegen kaynakları ve ekosisteminin sürdürülebilirliği ve kullanımının incelenmemiş etkileri yaygınlaşmış ve sağlık, iş ortamı ve gücün yerel ve uluslararası sınırlar yeniden şekillenmiştir (Klein, 2015). Müfredat hem bilgi kaynaklarını hem de onların belirgin çarpıtılmaları ve ideolojik önyargılarını çalışmaları gerekmektedir. Böyle bir çalışma ayrıca kurumsal mülkiyet, aktifleştirme ve bilginin egemen biçiminden faydalanmayı da içeren küresel ve dünyaya ait çıkarlar ve bilgiler arasındaki ilişkileri anlamayı genişletebilir. Buna ek olarak dijital iş ve kültür arasındaki karışık ilişkilerle ve karbon bazlı ekonomi ve kaynak kullanımı arasındaki ilişkilerle ilgili kalıcı sorular vardır (Bowers, 2014).

3.4.3. Üçüncü Sav

Üçüncü sav etik kuralların tesisinin temelidir. Birçok okul için dijital politika ve uygulama hem koruyucu (digital teknolojilerin yarattığı risklere karşı) olmaya meyilli hem de dijital teknolojinin yeniden yapıcı kurumsal kullanımı hakkında sessiz olma meyilindedir. Bütün eğitim ve okullaşma da etik tanım olarak kuralcı bir alandır. Etik sistemler ve iddialar, insanların birlikte yaşayabilecekleri veya yaşamaları gerektiği durumlarda ne yapılması gerektiği bakış açısına dayanmaktadır. Aristoteles'in Nikomakhos'a Etik (1999) adlı eserindeki temel mesajı, günlük yaşantıdaki doğru ve yanlış yargılamaları, "iyi hayat" olarak neyin kabul edilebileceği görüşüne dayanmaktadır. Etik yargılamalar, medeniyet ve adaletin felsefi ve uygulama temellerinin ön şartıdır.

Üçüncü sav dijital kültürün kuralcı modeli üzerinedir. Dijital kültürün günlük yaşantısında kurallar ve prosedürler dizileri varsa etikten bahsedilemez. Dijital etik olarak bakıldığında gençlere veya çocuklara etik davranışlar zoraki ve sadece tanım olarak öğretilmeye çalışılırsa sadece yapılması gerekenler olarak görülür ki bu da dijital iletişim dünyasında kesinlikle etik amaçlar için kullanılmaz. Çevrim içi veya yüz yüze daha demokratik ve çoğulcu toplumlar tarafından ortaya çıkarılan sorunlar ve ahlaki zorunluluklar daha iyi olacaktır. Kısacası bir dizi etik kural koymak yerine yaşanmış olaylardan ortaya çıkan etik sorunlar daha etkilidir.

Dijital etikle ilgili herhangi bir okul temelli yaklaşım, sessizlik, yasaklama ve olumsuz emirlerin ötesine dijital vatandaşlığı canlandırma ve modellemeye yönelik yeniden yapılandırıcı bir projeye, keyifli sosyal ilişkiler ve eğitimde, ekonomide ve kültürde sosyal adalet için eylemde bulunmaya gitmelidir. Daha geniş kapsayıcı ve sömürgeci kurtarıcı eğitim projesinin bir parçası olarak dijital etiği şekillendirmenin amacı çeşitliliği ve farklılıkları ikinci sınıf ahlaki duruma düşürmeyi reddetmektir. Ne yapılmalı? Dewey (1907/2012) endüstri teknolojileri, yeni iletişim medyası, ekonomik küreselleşme, geniş çaplı göç ve jeopolitik çatışmayla ilgili durum değerlendirmesini içeren bir araştırma yapıyor. Sosyal değişim. Bu, geniş ve ucuz ölçüde doğanın gücü olarak değerlendirilen ve büyük buluşlarla sonuçlanan bilimin uygulamasıdır. Üretim nesnesi olarak dünya çapında bir pazar oluşması, bu pazarın ihtiyaçlarını teadrik edebilmek için geniş çaplı üretimi ve ucuz ve anlık iletişim araçları ortaya çıkmıştır. Bütün tarih boyunca bu kadar hızlı, yoğun ve tamamlanmış bir reform hiç kimse görmemiştir. Ayrıca politik sınırlar silinmiş ve kaymış ve nüfus yoğunluğu hızlı bir şekilde şehirlere taşınmıştır. Hayat tarzları ürkütücü tutarsızlıkla ve tamamen değişmiştir. Bu reform herhangi bir şekilde etkilememelidir. Kuzey Amerika, Avrupa ve Asya Pasifik gibi aşırı capitalist ekonomilerdeki eğitim sistemleri (Graham, 2005), toplumdaki, ekonomideki ve kültürdeki temel ve derin değişikliklere tepki veremeye çalışmışlardır.

Son 30 yıldan fazladır bir sürede, okul fen ve matematik eğitiminin mantıksal uzamı olarak ilk kez eğitim teknolojisi olarak kabul edilmiştir. Resmi müfredatta, iş, tüketim ve teknokratik toplumda bir vatandaş olmaya hazırlanmak için dijital beceriler ve davranışlar, yeterlilikler ve kapasiteler öğretilmeli ve öğrenilmeli. Son zamanlarda oyun kültürü ve yaratıcı endüstriye doğru gitmiş hatta uluslararası kurumsal ekonomi yeni iş olanakları ve teknoloji rekabetine doğru yönelmiş ve yeni medya ve türleri geliştirmiştir.

4.Sonuç

Dijital etiği eğitimlerinin ana vizyonu haline getiren çok az sayıda ulusal ve bölgesel okul sistemi vardır. Tabii burada bahsedilen üç temel sav ne orjinal ne de daha önce Dewey ve Freire tarafından ortaya atılan eleştirel özfarkındalık görüşlerinden farklıdır. Yapıcı ilk adım eleştirel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı ile ilgili yapılan uzun süreli çalışmalara tekrar bakmalı ve keşfetmeliyiz (Share, 2009; Buckingham & Sefton-Green, 1994).

Diğer bir ifadeyle sosyal eylemlerin, politik endişelerin ve internet aracılığıyla mümkün hale gelen katılımcı dinamiklerin yeni türleri tamamen silinmemiş bunun yerine gerçek-gerçekdışı, doğru- yanlış ve demokratik bir toplumda iyi bir vatandaş olmanın neler gerektirdiği ile ilgili klasik tartışmalar yeniden şekillenmiş hatta olumsuzlaşmıştır (Luke,

2018). Bu şeyler hala önemli ve dijital kültürde bunlar müfredatın ana konusu olmalıdır. Dijital kültürlerin, kapasitelerin ve teknolojilerin okulun ve müfredatın neresine uyacağı konusu da çok farklı bir bakış açısını gerektirmektedir. Basitçe söylemek gerekirse günümüzün çözölemeyen büyük meseleleri, bağlantılı ve ilgili bir müfredatın temelinde olmalıdır. Gençleri dijital iletişimin gücü ve problemlerini öğretmekten daha iyi bir yol bu aynı güçleri ve problemleri (ve bunların dijital temsillerini) müfredatta bir çalışma alanı yapmaktır. Dijital teknoloji ile ortaya çıkan eğitim sorunlarından biri beceri ve teknik veya teknoloji değil fakat katılım ve etikdir. Bu yaklaşım günlük müfredat uygulamaları ve öğretiminde acaba nasıl olur? Bu alan çoktan öğretmenler ve öğrenciler tarafından dar, test merkezli ve araçlı hale gelen müfredattan kalan yerlerde keşfedilmiş durumdadır (Luke, 2018).

Neyse ki bu çalışma birçok toplum temelli projelerle ele alınmıştır. Bunların çoğu Dewey'in projelerinin (1907/2012) çağdaş versiyonlarıdır ki toplum bağlılığı ve aktivizm için dijital araçları kullanılmıştır (Rogers, Winters, Perry, & LaMonde, 2015; Sanford, Rogers, & Kendrick, 2014) ve çalışmalar, nesiller arası ve kültürler arası değişim için dijital kaynakların kullanımı (Poitras-Pratt, 2018) ve amaçsal, gerçek dünya ve öğrenciler için daha zengin hedefli dijital kaynakların kullanımına odaklanan daha geniş çaplı bir müfredata odaklanmışlardır. Bu çalışmalarda öğretmenler ve öğrenciler dijital teknolojiyi; 1) yerel sosyal, politik ve ekonomik problemleri belirlemek ve çözmek; 2) toplumları, tarihleri, büyükleri, yeni nesilleri, arkadaşları ve başka türlü hiçbir şekilde irtibata geçemeyecekleri uzak kültürleriyle iletişim ve bağlantı kurabilmek için kültürel kaynakları harekete geçirmek; 3) aktif ve bağlantılı vatandaşlık, toplum projelerine katılım ve sosyal hareket ve eylemlere katılım gibi uygulamaları yapmada kullanmaktadırlar.

Müfredatın ana konularından birisi dijital kaynaklar, öğrencilerin ve toplumun karşı karşıya kaldığı zor sosyal, blimsel ve kültürel meselelerle yakından ilgilenmeye başlamak, tartışmak, eleştirmek ve yön belirlemede kullanılır. Fakat bu öğretmenler, çocuklar, gençler ve öğrencilerin aileleri, büyükleri ve toplumdaki diğer kişilerle yapmaları gereken gecikmiş bir diyalogdur. Dijital okur yazarlık, çoklu okuryazarlık, dijital ve yaratıcı sanat etik, politik ve kültürel uygulamalar için gerekli ama bir meslek becerisi veya teknik kapasite değildir. Bunlar, bu zor zamanlar ve zorluklarda yeni temeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da dijital etik ile ilgili konuların okul temelli yaklaşımlarda yer alması ve müfredatlarda yer almasını gerekli kılmaktadır.

Sonuç olarak dijital etik ile ilgili herhangi bir okul temelli yaklaşım sessizliğe, yasaklara ve olumsuz emirlere dönüşür ki bu da gençlerin gözüne batar. Bu yüzden bu okul temelli yaklaşımlar daha çok dijital vatandaşlığı harekete geçirecek ve modelleyecek yapıcı projelere ve kültür, ekonomi ve eğitimde sosyal adalet hareketlerine dönüşmelidir. Burada amaç dijital etiği yeni bir çerçeveye oturtarak çeşitliliği ve farklılıkları ikinci sınıf ahlaki statüye indirgemeyi reddeden daha geniş çaplı ve yoğun bir eğitim projesi haline getirmektir. Dijital çağ, 21. yüzyıl gençleri ve çocuklarının kendilerini dünyayla ve dünyadaki ilişkilerini değiştirme fırsatı sunmaktadır. Bu şunu ifade etmektedir: Her birimiz dijital ağlarla kendimizi daha iyi ifade edebilmekteyiz tabi bunu yaparken tarihi, kültürel ve coğrafi bireysellikleri korumalıyız. Etik kültürlerarası diyaloglar, insanoğlunun kültürel farklılıklarını korumak ve anlamak için gereklidir. Genel etik prensipler sürekli göz önünde bulundurulmalıdır ki dijital kültürler ve çağ insan özgürlüğü ve yaratıcılığının gerçek bir ifadesi olsun.

5. Kaynakça

- Aristotle. (1999). *Nichomachean Ethics*. 2nd Ed. (Çeviri: T. Irwin). Hackett.
- Bernstein, B. (1990). *On pedagogic discourse*. Routledge.
- Bowers, C. (2014). *The false promises of the digital revolution: How computers transform education, work, and international development in ways that are ecologically unsustainable*. Peter Lang.
- Buckingham, D., & Sefton-Green, J. (1994). *Cultural studies goes to school: Reading and teaching popular media*. Taylor and Francis.
- Capurro, R. (2008). *Intercultural Information Ethics*. In: Kenneth E. Himma, Kenneth Einar and Herman Tavani (Eds.): *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Wiley, 639-665.
- Capurro, R. (2006). *Towards an ontological foundation of information ethics*. *Ethics and Information Technology*, 8 (4), 175-186.
- Corbin J., Strauss A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Sage.
- Dewey, J. (1907/2012). *The school in society & the child in the curriculum*. Courier Press.
- Dewey, J. (2008). *The later works of John Dewey, volume 7, 1925-1953: Ethics*. J. Boydston (Ed.). Southern Illinois University Press.
- Ess, C. (2009). *Digital media ethics*. Polity Books.
- Graham, P. (2005). *Hypercapitalism: New media, language and social perceptions of value*. Peter Lang.
- Graham, P. & Luke, A. (2013). *Critical discourse analysis and political economy of communication: understanding the new corporate order* (pp. 103–130). In Wodak, R. (Ed.) *Critical discourse analysis: Concepts, history, theory: Vol 1*. Sage.
- Hall, S. (1974) *The television discourse: Encoding and decoding*. *Education and Culture*, 25, 8–14.
- Havey, D. & Puccio, D. (2016). *Sex, likes and social media*. Vermilion.
- Himma, K. E. & Tavani, H. (Eds.) (2008). *The Handbook of Information and Computer Ethics*. Wiley.
- Hongladarom, S. & Ess, C. (Eds.) (2007). *Information technology ethics: Cultural perspectives*. Idea Group.
- Innis, H.A. (1949). *Empire and communications*. University of Toronto Press.
- Jenkins, H., Shresthova, S., & Gamber-Thompson, L. (2016). *By any media necessary: The new youth activism*. New York University Press.
- Klein, N. (2015). *This changes everything: Capitalism and the climate*. Simon and Schuster.
- Luke, A. (2018). *Digital ethics now*. *Language and Literacy*, 20 (3), 185-198.
- Ong, A. & Collier, S. J. (Eds.) (2005). *Global assemblages. Technology, politics and ethics as anthropological problems*. Blackwell.
- Pasquale, F. (2015). *The black box society: The secret algorithms that control money and information*. Harvard University Press.
- Poitras-Pratt, Y. (2018). *Meaningful media: A decolonizing journey for an Indigenous community*. Routledge.

- Rogers, T., Winters, K., Perry, M. & LaMonde, A. (2015). Youth, critical literacies, and civic engagement: Arts, media, and literacy in the lives of adolescents. Routledge. DOI:10.4324/9781315780481
- Sanford, K., Rogers, T., & Kendrick, M. (Eds.) (2014) Everyday youth literacies: Critical perspectives for new times. Springer. DOI:10.1007/978-981-4451-03-1
- Share, J. (2009). Media literacy is elementary. 2nd Ed. Peter Lang.
- Viner, K. (2016, June 16). How technology disrupted the truth. The Guardian. Retrieved from <https://www.theguardian.com/media/2016/jul/12/how-technologydisrupted-the-truth>.
- Wach, E., & Ward, R. (2013). Learning about qualitative document analysis. IDS Practice Paper in Brief, 13, 1-11.
- Wilden, A. (1972). System and structure: Essays on communications and exchange. Tavistock